

# Культура 09

04-13-2024

Тиждень #27

*Лекція 14а:*

*Будівництво за часів советської окупації*  
(початок - закінчення)

Завдання (з книжки *Українська Культура I*):

**Прочитати:**

*Лекція 14б:*

*Будівництво за часів советської окупації, українське*  
*будівництво в діаспорі*  
ст. 196-201.

**Виконати:**

Виконати «Заключна вправа – сполучити колони» на ст. 201 в книжці «Культура I.»

**БУДІВНИЦТВО ЗА ЧАСІВ СОВЕТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ**

1. 1920-і роки помітні в Україні всякими модерними експериментами у мистецтві. Часто мистці намагалися створити таке, що заперечувало б минулі закони "правдивого" мистецтва. Скоро найсильніші позиції в архітектурі здобув так званий **КОНСТРУКТИВІЗМ**. Цей стиль прийшов із Західної Європи. Його започаткували там відомі архітекти Корбюзіє та Гропіус.

Конструктивізм оснований на принципі функціоналізму - зробити будівлю якнайпростішою і якнайбільш відповідною до її вжитку. У ній цілковито відсутні декоративні прикраси. Конструктивісти мають замилювання до геометричних форм, гладких ліній і плоского даху. У будові широко вживається залізобетон, скло та інші модерні будівельні матеріали.

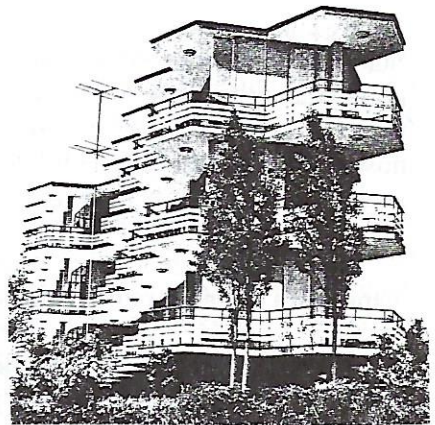
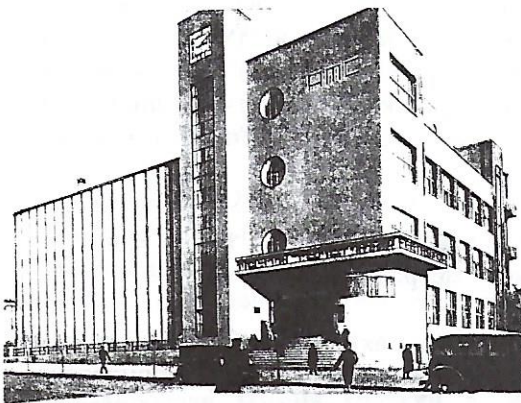
Найвизначніша будова у стилі конструктивізму в Україні - це **Будинок Державної Промисловости в Харкові**, що у 1920-их рр. був столицею Советської України. У його конструкції панують виключно вертикальні та горизонтальні лінії. Цю одноманітність розбиває тільки контрастування геометричних форм, в яких окремі будинки цього комплексу побудовані.

У 1932 р. советський уряд оголосив конструктивізм невідповідним цілям советського будівництва. Були нарікання, що будинки в цьому стилі не справляють привабливого враження, що вони побудовані на низькому технічному рівні (напр. плоскі дахи скоро нищилися) і т. п. Але далі будувалося у цьому стилі індустріальні комплекси і заводи.

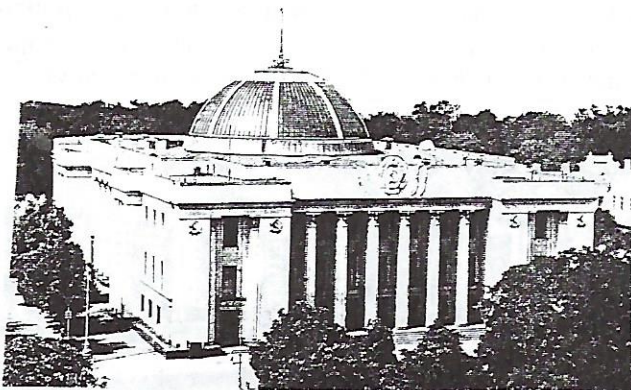
2. На місце конструктивізму запроваджено, як офіційний напрям, російський стиль, в якому переважають риси псевдо-клясицизму з його колонами, пілястрами тощо. Такий стиль був панівний у советському будівництві від половини 1930-их до половини 1950-их років. Дуже помітним у тому часі є замилювання до величезних будов, і взагалі советська архітектура нагадувала архітектуру Німеччини Гітлера та Італії Муссоліні. Всі три тоталітарні держави ставили за мету прославити в архітектурі могутність держави, при чому губиться значення одиниці.



*Будинок Державної Промисловости в Харкові*



*Готель „Тарасова Гора” в Каневі*



*Будинок Верховної Ради України*

У такому стилі побудовано будинок Верховної Ради України, будинок Ради Міністрів, будівлі на Хрещатику (головній вулиці Києва, яку треба було майже повністю перебудувати після його знищення в Другій світовій війні), санаторії в Криму, величезні спортові стадіони у Києві і т. д.

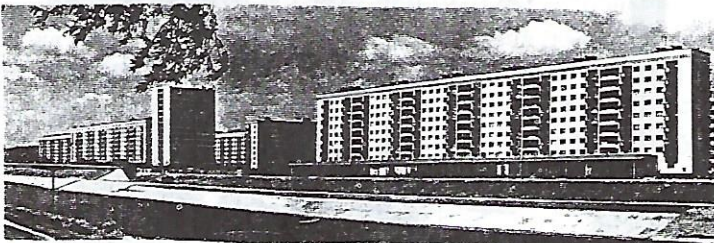
Згодом, у 1950-их рр., цей стиль відкинено, бо своєю "непотрібною" орнаментациєю будинків збільшував кошти будівель і продовжував час їхньої конструкції.

3. 1950-1980-і роки відзначалися будовою масових, багатоповерхових мешканевих/житлових комплексів, т. зв. "хрущовки". Є це залізобетоніві будови з грубими стінами, непривітні виглядом із зовні та всередині, і так недбало побудовані, що після кількох років починають занепадати.

Будовою таких величезних споруд советська влада намагалася задовольнити проблему житла для населення (уряд постачав помешкання замість виплачувати нормальну платню). Але впродовж усіх років советської влади була велика недостатча відповідних помешкань, і цілим родинам не раз дводилося тіснитися в одній кімнаті комунальних квартир.

До кращих будов цього часу належать концертні залі "Україна" у Харкові та Києві і станції київського метро (підземки).

4. Після упадку комунізму помічається нахил до індивідуалізму, що виступає головно в архітектурі житлових домів біля міст. Побудовано велике число осібних домів і церков, усучаснено ряд старших будівель. У церковному будівництві є намагання створити модерний український стиль. Загально будівлі виявляють впливи сучасних західніх течій в архітектурі, але з українським характером. Є прагнення нав'язати зв'язки із Заходом і використати його технічні та мистецькі здобутки.



*Житловий комплекс у Києві*

## УКРАЇНСЬКЕ БУДІВНИЦТВО В ДІЯСПОРІ

1. Найкращі архітектурні осяги українців у діяспорі є в церковному будівництві, хоч, у загальній масі, будівництво церков іде шляхами наслідування або модифікації старих форм. У проєктуванні церков архітектори здебільшого використовують зразки або візантійської архітектури княжої доби або козацького барокко, щоправда в змодернізованих формах, аби відповідати новітнім матеріялам, конструкціям і сучасним вимогам.

У громадських будовах, як народні доми і школи, переважають фінансові та практичні міркування, натомість мистецькі міркування відіграють меншу роллю. У них мало натяків на українську культуру і вони є продуктом інтернаціональних течій.

2. В ЗСА і Канаді відзначилися такі українські архітекти:

-- Юрій Кодак. Він вміло поєднує традиційні форми української архітектури, особливо українське барокко, з модерними формами і технікою. Він спроектував ряд церков у Канаді та ЗСА, серед них церкву-пам'ятник Української Православної Церкви у Бавнд Бруку.

-- Радослав Жук відзначається намаганням створити сучасний, модерний стиль української церковної архітектури. Його церкви мають цілком оригінальний вигляд, хоч він використовує елементи українського дерев'яного будівництва. В його дорібку є 10 церков у ЗСА і Канаді (напр. церква в Кергонксоні, Нью Йорк Стейт).

-- Мирослав Німців (церкви в ЗСА, Бразилії) - вміло поєднує традиційні форми української архітектури, особливо українське барокко, з модерними формами і технікою.

-- Юліян Ястремський (українська католицька катедра Непорочного Зачаття у Філядельфії, колишній будинок Українського Народного Союзу в Джерзі Сіті і т.д.), Аполінарій Осадца (ряд церков у ЗСА, включно з традиційною дерев'яною церквою у Глен Спей, Н.Й.), Зенон Мазуркевич, Іван Заяць, Ярослав Січинський.

### Пояснення слів

залізобетон - reinforced concrete

індустріальний комплекс - industrial complex

метро - subway  
житловий комплекс - apartment complex  
натяк - hint, allusion  
одноманітність - monotony  
плоский - flat

### Закріплення

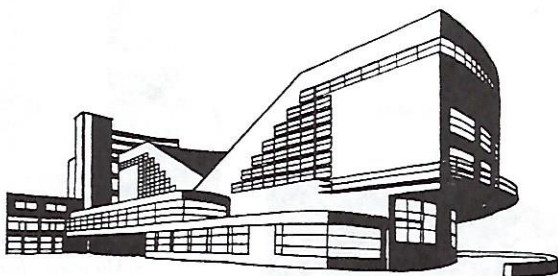
1. Що це конструктивізм? Які його риси? 3
2. Яка будівля вважається найкращим зразком конструктивізму в Україні? 1
3. У якому стилі проходило советське будівництво в 1930-1940-их рр.? Які були його риси? 3
4. В який спосіб він відповідав цілям комуністичних керівників СРСР? 2
5. Чому цей стиль був відкинений у половині 1950-их рр.? 2
6. Який був характер советського будівництва 1950-1980-их рр.? 2

## Вправа – аналіза

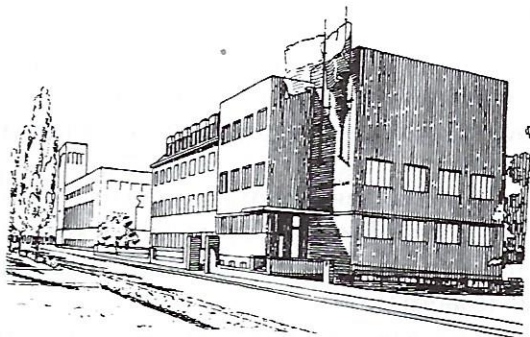
Напишіть свої думки про архітектуру 1920-их років на базі нижчеподаних рисунків будівель того часу.



*Будинок Державної Промисловости в Харкові*



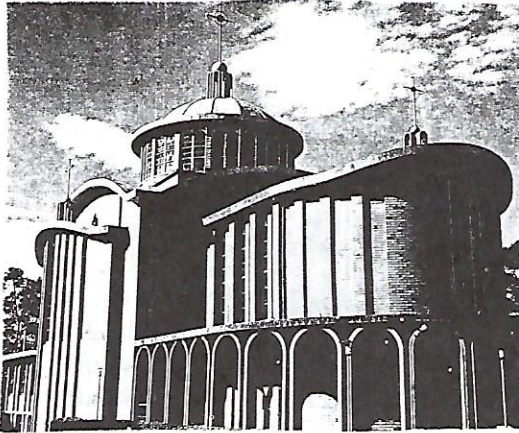
*Проект палати культури*



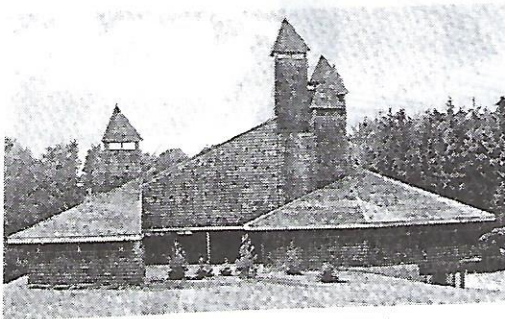
*Проект дому*

## Вправа - аналіза

Простудіюйте будівлі на цій сторінці. Усі вони поставлені українцями в діаспорі. Відтак дайте відповіді на питання, що слідуєть.



*Церква св. Андрія в Сіднею*



*Церква Пресвятої Трійці  
в Кергонксоні, Н. Й.*



*Церква Пресвятої Богородиці  
в Місисага, Канада*

1. Який висновок можна зробити з того, що майже всі подані тут будівлі, які представляють найкращі зразки будівництва українців в діаспорі, є церквами?
2. Котрі з цих будівель виявляють елементи традиційного українського будівництва? Що у тих будівлях є "українського"?
3. Котрі з цих будівель можна схарактеризувати як модерні? Що у тих будівлях є модерного?
4. Як би ви схарактеризували архітектуру своєї церкви - традиційну чи модерну? Чому?



## Заключна вправа - сполучити колони

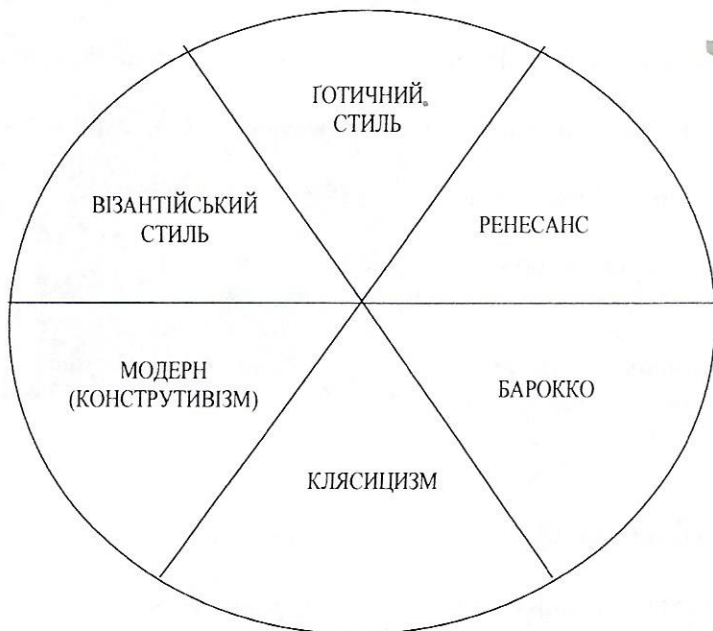
- |   |  |
|---|--|
| ___ 1. Палац гетьмана<br>Розумовського в Батурині     | а. збудований у візантійському стилі; перебудований в козацькому борокко |
| ___ 2. Собор св. Юра у Львові                         | б. український національний стиль  |
| ___ 3. Андріївська церква у Києві                     | в. оборонна споруда княжих часів   |
| ___ 4. Собор св. Софії у Києві                        | г. конструктивізм  |
| ___ 5. Успенський собор у<br>Володимирі-Волинському   | г. рококо  |
| ___ 6. Будинок державної<br>промисловости у Харкові   | д. візантійський стиль   |
| ___ 7. Будинок земства в Полтаві                      | е. ренесанс  |
| ___ 8. Золоті ворота в Києві                          | є. рококо  |
| ___ 9. Михайлівський собор у Києві                    | ж. класицизм   |
| ___ 10. Вежа Корнякта та<br>Успенська церква у Львові | з. збудований у візантійському стилі; перебудований в козацькому борокко |

## Вправа – ідентифікації

Знайдіть усі повищі пам'ятки української архітектури в попередніх лекціях і постарайтесь запам'ятати їх.

## Заключна вправа

Вписати наступні риси у правильне місце на цьому колі архітектурних стилів останнього тисячоліття в Україні.



купол над серединою церкви  
будівлі з геометричними формами  
вежі з гострими шпильями  
якнайменше декоративности  
відкритий рундук з колонадою

гостролучні арки  
пишна орнаментика  
заокруглені арки  
пілястри та педименти  
багатокольорові вітражі